

1998 – 2012

İmalat Sanayinin Gerileme Dönemi

Dr. Serdar Şahinkaya

Siyasal Bilgiler Fakültesi

TMMOB, MMO Sanayi Kongresi 2013

20 Aralık 2013

Mazhar, Fuat, Özkan (MFÖ)'nün klasikleşmiş bir ezgileri vardır :
“*Bodrum, Bodrum*”. Ve şu sözlerle başlar;

“Nasıl anlatsam, nerden başlasam;.....duygu, biraz duygu.....”

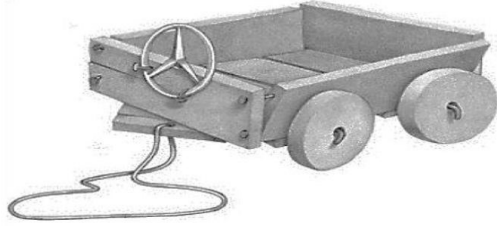
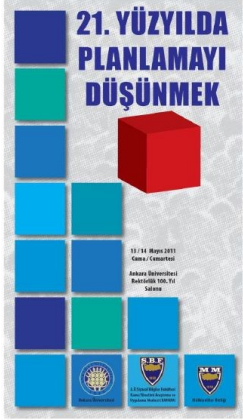
Aslında yıllardır yazıyoruz, çiziyoruz, Sanayi Kongrelerinde anlatıp, duruyoruz. Ama iktisat politikası yapıcıları sanki “*kös*” dinlemektedir.

Sanayileşme Nasıl Olmaz?

ya da

Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011–2014)

(AB Üyeliğine Doğru)

Dr. Serdar Şahinkaya
Siyasal Bilgiler Fakültesi
14 Mayıs 2011
Ankara

2012 Yılı Biterken
İmalat Sanayi Üzerine
“Bizim Evin Halleri, Onlar Ne Yapmış?
Ve Bir Detoks Programı Önerisi”

Dr. Serdar Şahinkaya
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Sanayileşme ve Bölgesel Kalkınmaya
Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011–2014) (AB Üyeliğine Doğru)
Üzerinden Kısa Bir Bakış

Dr. Serdar Şahinkaya
Siyasal Bilgiler Fakültesi
TMMOB, MMO Sanayi Kongresi 2011
16 Aralık 2011

6 Aralık 2012
Ankara

Her üç bildiriye
www.inovasyon.org
adresinden ulaşabilirsiniz

Geleceđi İmal Etmek: Küresel Büyüme ve İnovasyon Sonrası ađ

McKinsey Global Institute
McKinsey Operations Practice

November 2012

Manufacturing the future:
The next era of global
growth and innovation

Bahse konu rapora www.inovasyon.org adresinden ulaşabilirsiniz

Rapordaki bulgular, 21. Yüzyılda Planlama-2012 Kurultayında aktardığımız, “**Türkiye’nin, dünya imalat sanayi katma değerinden aldığı payın yüzde 0,6 ile yüzde 1 arasında salınarak adeta demir taramaktadır**” tespitimizi teyit eder mahiyettedir. İmalat sanayi ligindeki ilk on beş ülkenin son otuz yıllık serüveni oldukça ilginç. *Kimler ligin üst basamaklarına tırmanıyor, kimler geriliyor ya da kimler lig dışı kalıyor?*

Seçilmiş Ülkelerde İmalat Sanayi Katma Değeri ve Dünya İmalat Sanayi Katma Değeri İçerisindeki Payı (Milyon ABD \$ ve %)

	1980	%	1990	%	2000	%	2010	%
Brezilya	71.098	3,2	-	-	96.650	1,7	297.640	3,0
Çin	76.200	3,4	116.573	2,8	384.942	6,7	1.756.621	17,6
Almanya	248.530	11,2	437.877	10,3	392.473	6,9	610.184	6,1
Hindistan	28.052	1,3	47.878	1,1	67.045	1,2	228.335	2,3
İtalya	124.808	5,6	240.462	5,7	205.511	3,6	306.196	3,1
Japonya	293.718	13,3	792.447	18,7	1.011.393	17,7	1.063.593	10,6
G. Kore	13.880	0,6	64.605	1,5	134.555	2,4	279.440	2,8
Malezya	5.375	0,2	10.665	0,3	28.947	0,5	62.099	0,6
Meksika	39.947	1,8	49.992	1,2	107.195	1,9	179.114	1,8
Türkiye	11.753	0,5	33.085	0,8	53.510	0,9	113.773	1,1

Kaynak: Bayram Ali Eşiyok: “Türkiye Sanayileşmenin Neresinde? Uluslararası Bir Karşılaştırma” **İktisat ve Toplum**, S:24, s.49-62.

İmalat Sanayi Dünya Ligi

(15 Ülke İmalat Sanayi Katma Değerinin Gelişimi)

Rank	1980	1990	2000	2010
1	United States	United States	United States	United States
2	Germany	Japan	Japan	China
3	Japan	Germany	Germany	Japan
4	United Kingdom	Italy	China	Germany
5	France	United Kingdom	United Kingdom	Italy
6	Italy	France	Italy	Brazil
7	China	China	France	South Korea
8	Brazil	Brazil	South Korea	France
9	Spain	Spain	Canada	United Kingdom
10	Canada	Canada	Mexico	India
11	Mexico	South Korea ¹	Spain	Russia ²
12	Australia	Mexico	Brazil	Mexico
13	Netherlands	Turkey	Taiwan	Indonesia ²
14	Argentina	India	India	Spain
15	India	Taiwan	Turkey	Canada

1 South Korea ranked 25 in 1980.

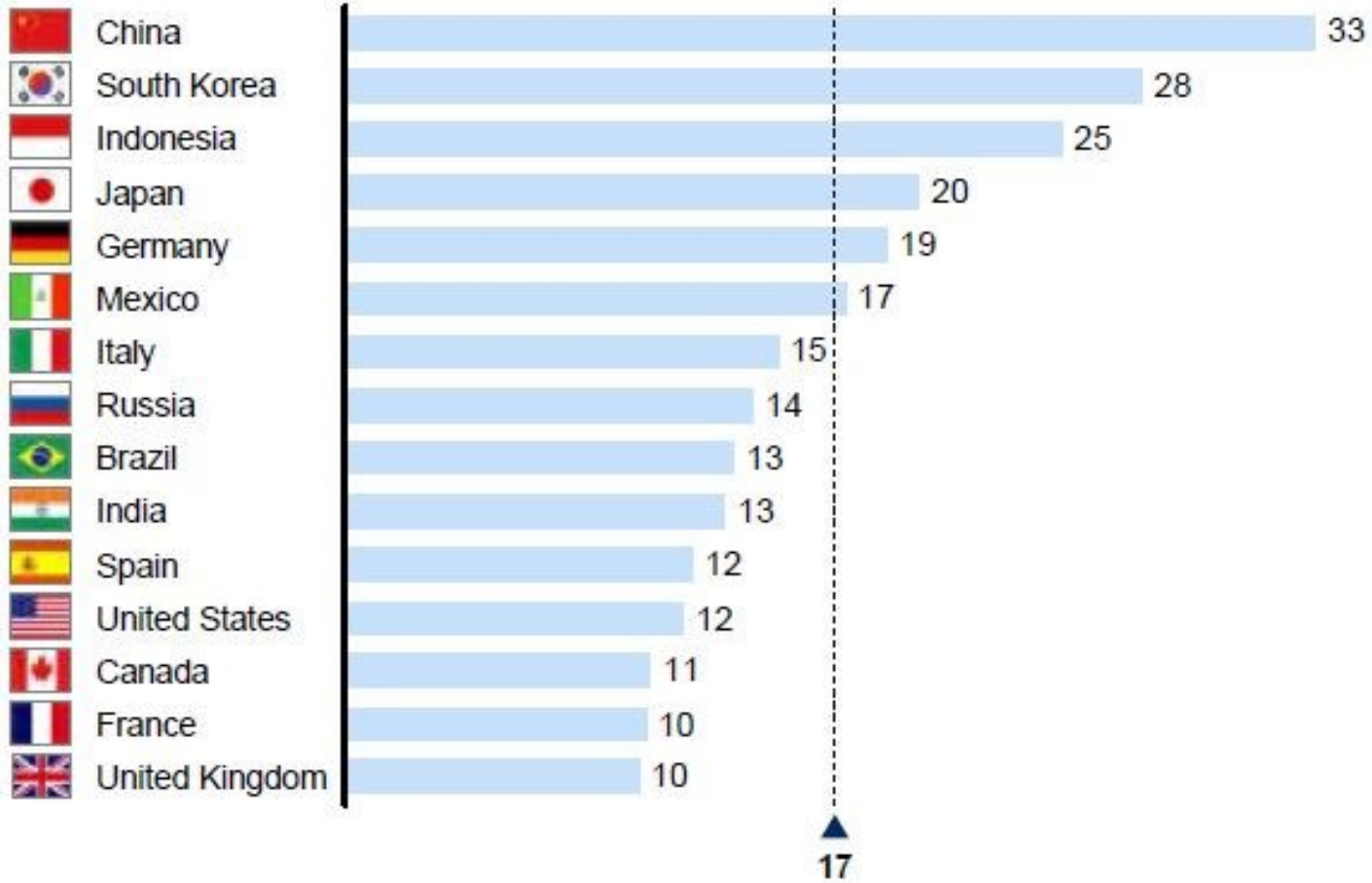
2 In 2000, Indonesia ranked 20 and Russia ranked 21.

NOTE: Based on IHS Global Insight database sample of 75 economies, of which 28 are developed and 47 are developing.

Manufacturing here is calculated top down from the IHS Global Insight aggregate; there might be discrepancy with bottom-up calculations elsewhere.

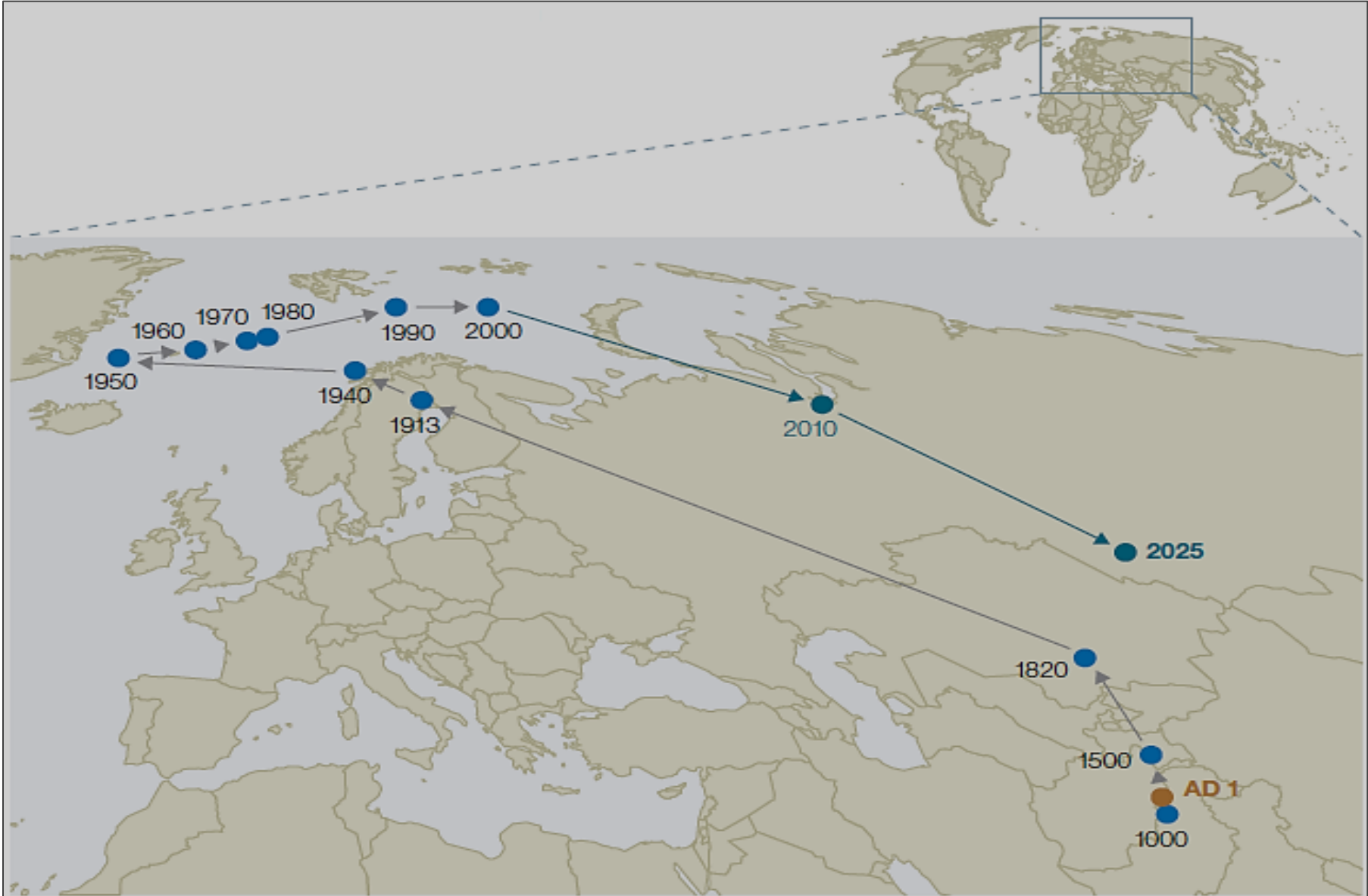
SOURCE: IHS Global Insight; McKinsey Global Institute analysis

15 Ülke İmalat Sanayi Katma Değerinin Gelişimi (İmalat Sanayi Katma Değeri / GSYH, 2010, %)

SOURCE: United Nations Statistics Division; US Bureau of Economic Analysis (BEA); McKinsey Global Institute analysis

Dünya Ekonomik Güç Merkezlerinin Süreç İçerisindeki Değişimi

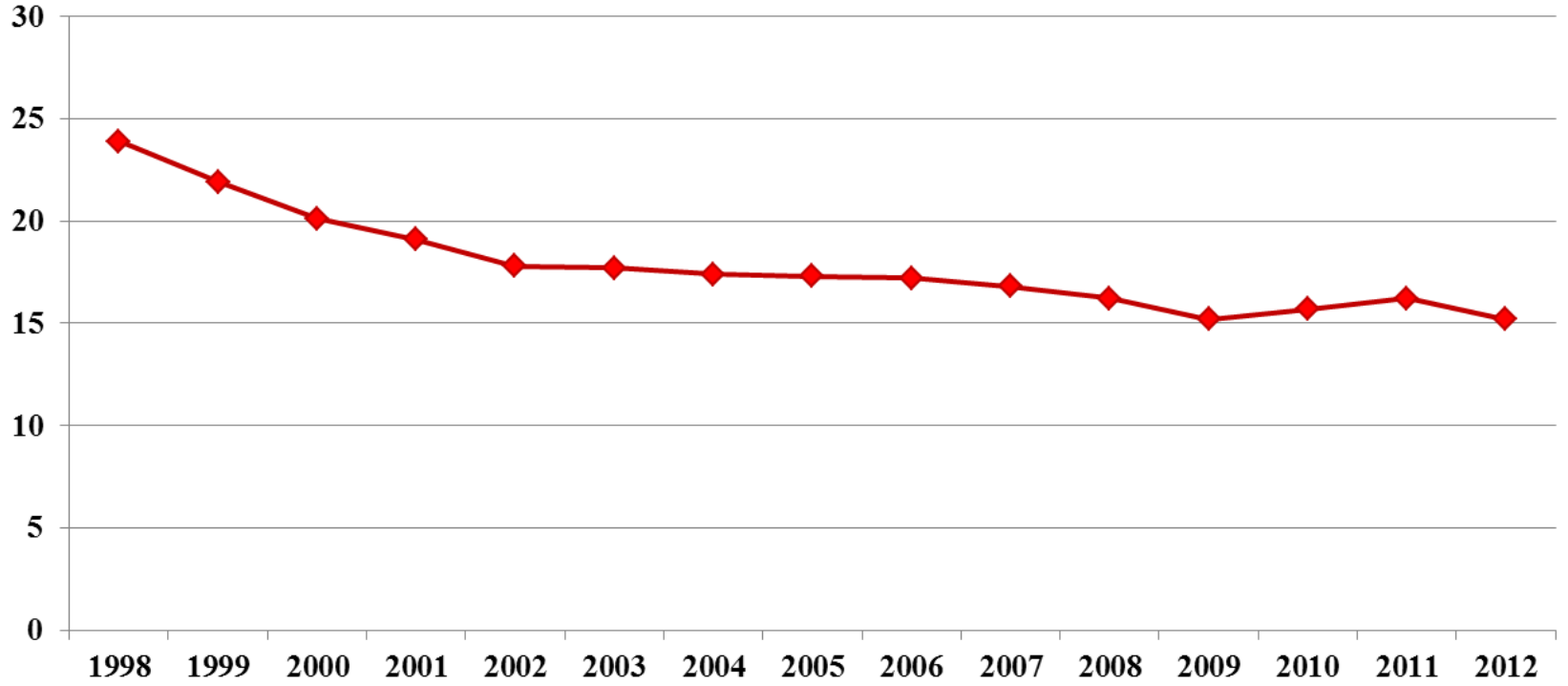

Önem taşıyan husus; Çin, Hindistan, Güney Kore, Brezilya ilk on beş ülke içinde giderek daha üst basamaklara tırmanırken, 1990 yılında on üçüncü sırada olan Türkiye'nin 2000 yılında on beşinci sıraya gerilemesi ve 2010 yılında da ilk on beşin dışına düşerek, adeta *lig dışı kalmasıdır*.

Bir bakıma ülke, *sanayisizleştirilmektedir*. Bu durum, meselenin artık ciddiye alınması ve günümüzü biçimlendiren iktisadi tercihlerin değiştirilmesi üzerine *tartışma* boyutunu aşmakta ve *topyekûn ve köklü değişiklikleri* zorunlu kılmaktadır.

Önümüzdeki *2014-2018* dönemini kapsayacak olan *Onuncu Kalkınma Planı*'na göz atıldığında, sanayisizleşme eğilimini tersine çevirecek ciddi ve tutarlı herhangi bir tespit ve öneriye ne yazık ki rastlanılmamaktadır. Kaldı ki plan, kendisinden önceki on yılın likidite bolluğu döneminin sürmekte olacağı gibi *naif* bir kabul içindedir

İmalat Sanayi Katma Değeri / GSYH

Türkiye İmalat Sanayiinin
İthalat Yapısı

Mart 2010

Şeref SAYGILI
Cengiz CİHAN
Cihan YALÇIN
Türknur HAMSİCİ

İktisat İşletme ve Finans 27 (321) 2012 : 09-38

www.iif.com.tr

doi: 10.3484/iif.2012.321.3544

Türkiye imalat sanayiinde ithal girdi kullanımı *

Şeref Saygılı^(a) Cengiz Cihan^(a) Cihan Yalçın^(a) Türknur Hamsici Brand^(a)

23 Nisan 2012 tarihinde alındı, 17 Mayıs 2012 tarihinde revize edildi;
26 Haziran 2012 tarihinde kabul edildi.

Özet

Bu çalışma, Türkiye imalat sanayiinde ithal girdi kullanım düzeyini ve gelişimini incelemektedir. Bu amaçla, büyük ölçekli 145 sanayi firmasına uygulanan anket yoluyla elde edilen bulgular ve Girdi-Çıktı tablosu verisi kullanılmaktadır. Elde edilen sonuçlar imalat sanayiinin genelinde ve alt sektörlerin büyük bölümünde ithal girdilerin üretim sürecinde artan bir oranda kullanılmakta olduğunu göstermektedir. Girdi-Çıktı Tablosu analizlerinden elde edilen sonuçlar 1998-2002 döneminde üretimin ithalat gereği katsayısının yükseldiğini, anket yoluyla elde edilen bulgular ise 2002-2007 döneminde toplam ara malı kullanımı içerisindeki ithal payının %10 dolayında artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

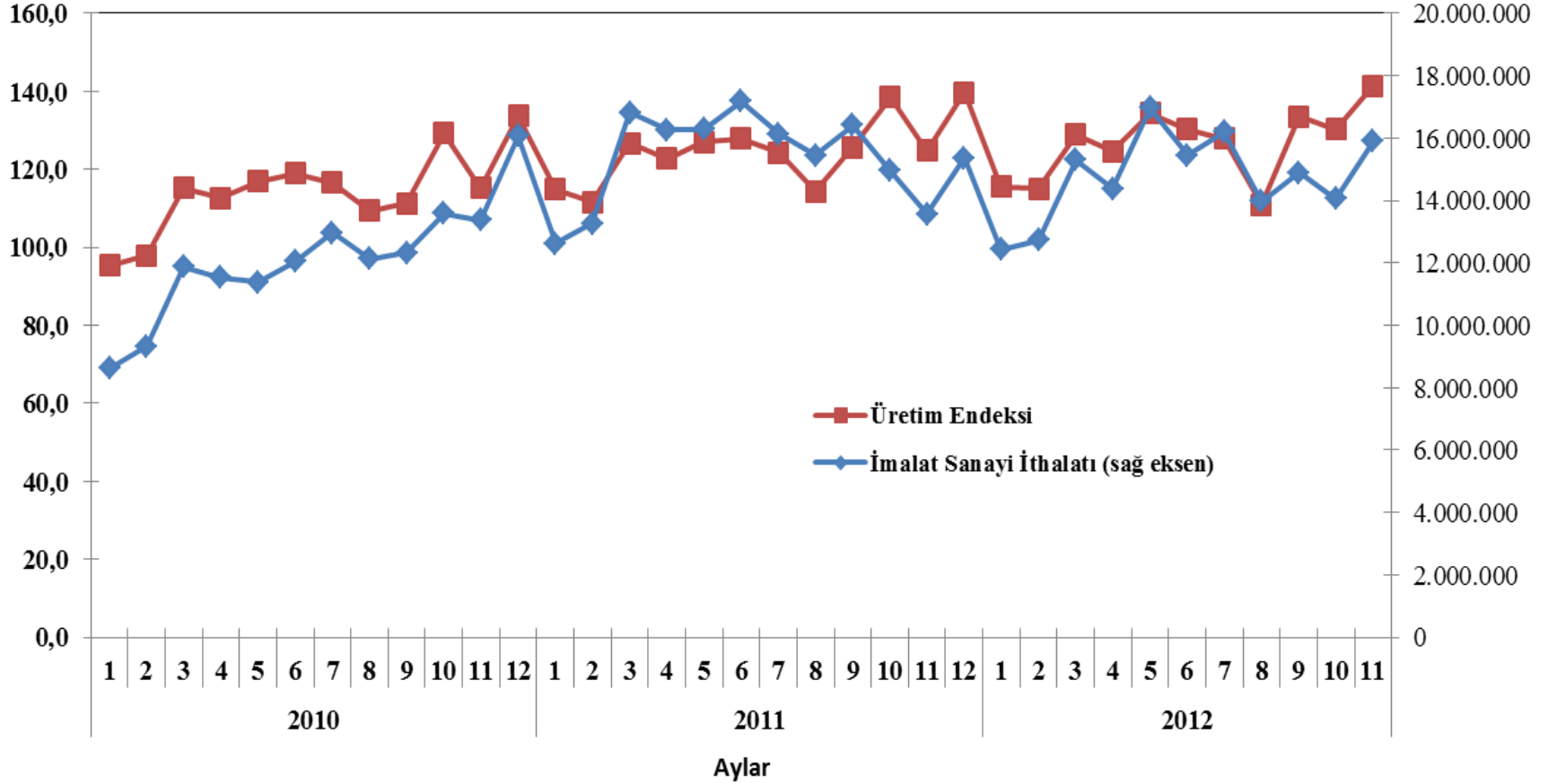
Anahtar Sözcükler: İthal Girdi Kullanımı, Sanayi, Dış ticaret, Firma Verisi, Girdi-Çıktı Modelleri

JEL Sınıflaması: F14, L60, C67.

Üretim – İthalat Senkronizasyonu

(Endeks)

Bin USD

Tablo : Türkiye için İktisadi Faaliyet Kolları Bazında Sabit Sermaye Yatırımları (% Pay)

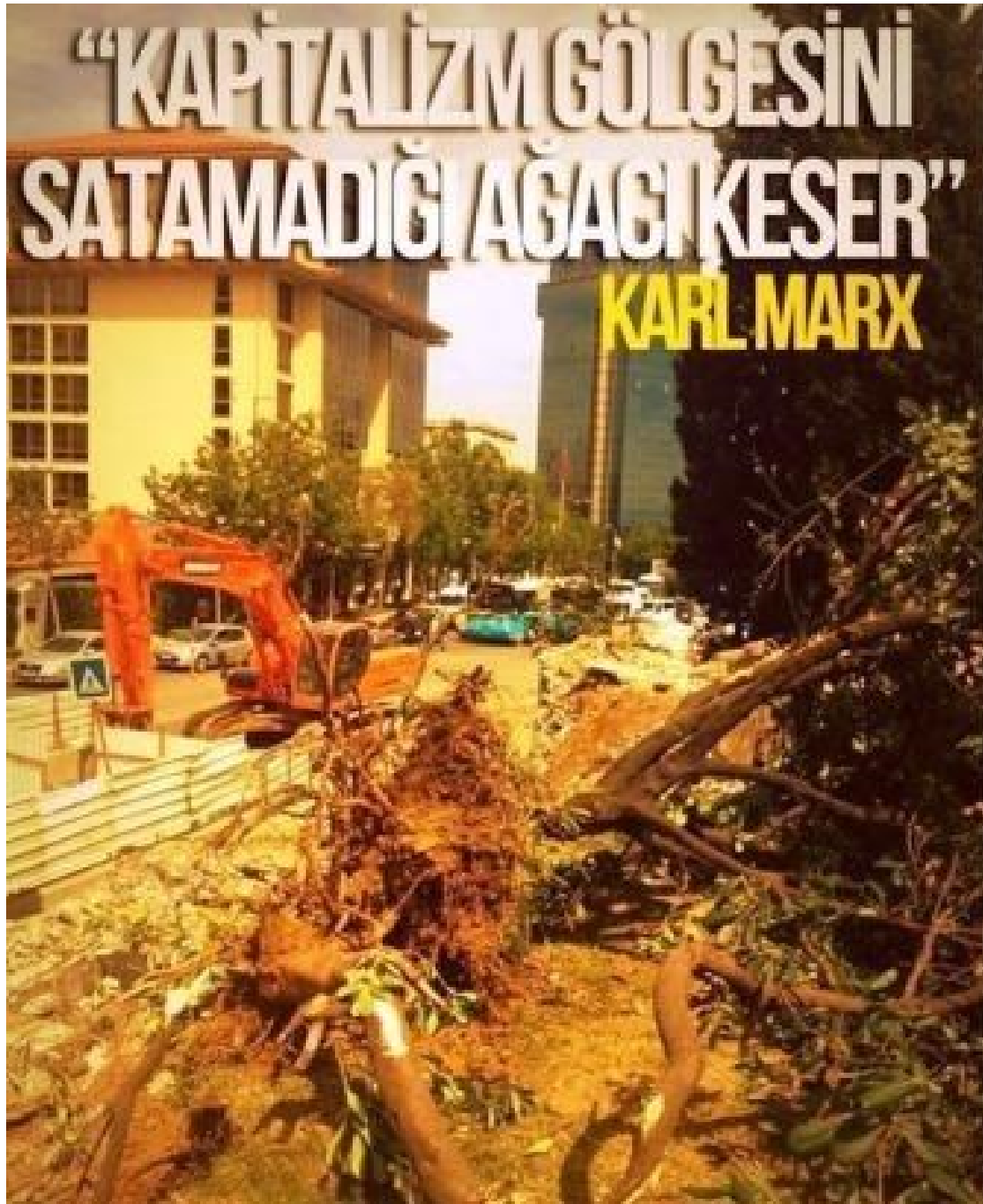
Ana Faaliyet Kolu	2003	2011	
Tarım	0.0	0.0	
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0.8	2.4	
İmalat Sanayi	41.7	34.3	
Elektrik, Gaz ve Su	13.6	10.6	
İnşaat	3.3	7.5	
Ticaret ve Onarım	10.8	16.0	
Otel, Lokanta vb.	4.3	5.1	
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	15.4	16.9	
Gayrimenkul	4.0	4.3	
Eğitim	3.0	1.0	
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	2.7	1.5	
Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	0.4	0.4	
TR_Toplam	100.0	100.0	

Kaynak: TÜİK İş İstatistiklerinden kendi hesaplamalarımız

“KAPİTALİZM GÖLGESİNİ SATAMADIĞI YAĞAÇ KESER”

KARL MARX

İmalat Sanayi Yatırımlarının Alt Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	2003		2011	
	% Pay	Sıra	% Pay	Sıra
Gıda&İçecek	9.5	3	14.3	2
Tütün	4.0	10	1.1	16
Tekstil	18.7	1	11.0	3
Konfeksiyon	5.4	7	3.6	10
Deri Mamul.	0.5	20	0.7	20
Ağaç&Mantar	1.8	13	2.5	13
Kağıt	1.3	15	1.9	14
Basım&Yayın	5.2	8	1.0	17
Petrol Ürün.	1.0	18	0.8	18
Kimyasal Mad.	6.1	5	6.2	6
Plastik&Kauçuk	18.1	2	5.6	7
Taş&Toprak	5.0	9	9.8	4
Ana Metal	6.1	6	17.8	1
Metal Eşya	2.5	12	4.9	8
BYS Makine	3.6	11	6.2	5
Büro Mak.	1.3	16	0.7	19
BYS Elkt. Mak.	1.3	17	3.1	11
Kara Taşıtları	6.3	4	4.6	9
Diğ. Ulaşım Ar.	0.7	19	1.4	15
Mobilya vd	1.6	14	2.8	12
İmalat Sanayi	100.0		100.0	

Toplam İktisadi Faaliyetler

Bölgeler / Yıllar	Yerel Birim Sayısı		Çalışanlar Sayısı		Maaş ve Ücretler		Ciro		Yatırımlar	
	2003	2011	2003	2011	2003	2011	2003	2011	2003	2011
TR	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İstanbul	19.5	24.2	28.9	30.0	36.3	38.1	37.5	36.2	30.9	31.5
İstanbul+Ankara+İzmir	33.1	36.8	44.4	45.2	52.9	54.9	53.4	53.1	48.1	50.3
5'li Grup	43.0	46.1	55.1	56.4	65.1	67.8	65.8	66.1	65.3	64.1
TRA+TRB+TRC	10.5	11.0	7.4	8.4	5.4	5.4	5.1	5.9	6.0	6.1

İmalat Sanayi

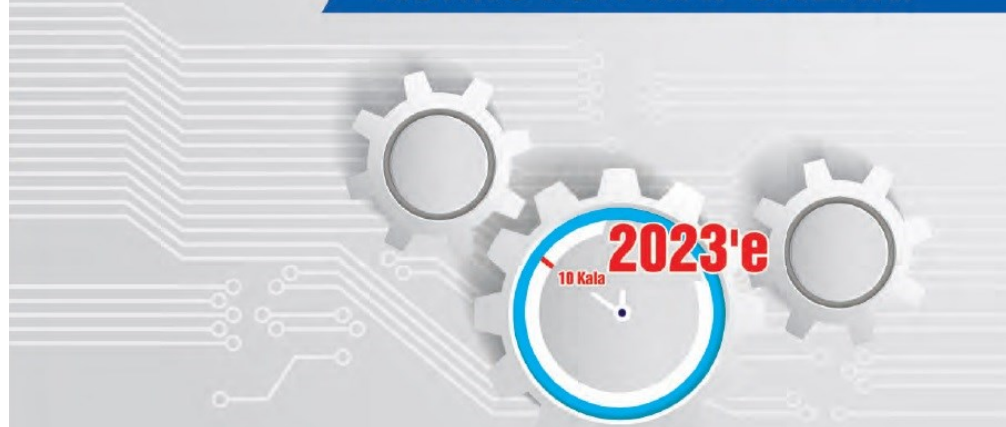
Bölgeler / Yıllar	Yerel Birim Sayısı		Çalışanlar Sayısı		Maaş ve Ücretler		Ciro		Yatırımlar	
	2003	2011	2003	2011	2003	2011	2003	2011	2003	2011
TR	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İstanbul	27.2	31.7	35.3	31.1	35.6	31.0	34.7	28.0	33.9	21.9
İstanbul+Ankara+İzmir	41.2	43.7	48.6	44.0	49.8	45.7	49.1	42.1	46.4	33.0
5'li Grup	51.6	53.4	63.9	61.3	69.4	68.3	70.9	66.0	70.1	57.5
TRA+TRB+TRC	7.6	8.6	5.1	5.9	3.6	3.6	3.4	4.6	8.2	6.2

	2011 Nüfusu	Pay (%)
TR	74,724,269	100.0
İstanbul	13,624,240	18.2
İstanbul+Ankara+İzmir	22,480,365	30.1
5'li Grup	29,433,050	39.4
TRA+TRB+TRC	13,756,405	18.4

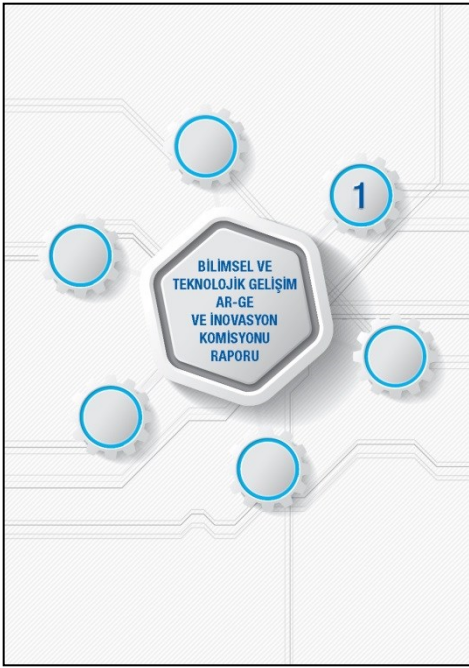

Türkiye Cumhuriyeti
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

3. SANAYİ ŞURASI KOMİSYON RAPORLARI

Orta ve Yüksek Teknolojili Ürünlerde
Avrasya'nın Üretim Üssü Türkiye

6.3.3. 2023 HEDEFLERİNE ULAŞMADA SANAYİNİN OYNAYACAĞI ROL

Ülkemizin 2023 yılında;

- Dünyada ilk 10 ekonomi arasına girmek
- Milli geliri 2 trilyon dolara yükseltmek
- 500 milyar dolar ihracat gerçekleştirmek
- Kişi başına düşen geliri 25 bin dolar seviyesine çıkarmak
- İşsizlik oranını yüzde 5'e indirmek
- Enflasyon ve faiz oranlarını kalıcı bir biçimde düşük ve tek haneli rakamlara indirmek
- Ar-Ge harcaması/GSYİH oranını %3'e çıkarmak
- Özel sektör Ar-Ge harcaması/GSYİH oranını %2'ye çıkarmak
- Araştırmacı sayısını 300 bine çıkarmak
- Özel Sektör araştırmacı sayısını 180 bine çıkarmak

gibi hedefleri bulunmaktadır.

Bu hedeflere 2023'te ya da 2023'ü izleyen yıllarda ulaşabilmek için uluslararası rekabet gücü yüksek bir imalat sanayine ihtiyaç duyulmaktadır.

Üretim yapan şirketlerin teknolojilerini ve inovasyon hızlarını artırmaları ve üniversite – sanayi işbirliğinin kurumsallaşması ülkemizin 2023 hedeflerine yaklaşmasında önemli rol oynayacaktır.

TSSB (2011-2014) de olduğu gibi 3. Sanayi Şurası Raporları ve sonuç belgesi de *'yapma', 'imal etme'* heyecanından oldukça uzak, **pasif ve edilgen bir üslupla kaleme alınmıştır**. Ayrıca da sanayileşmeyi yeniden bir toplumsal amaç haline getirme iddiası da yoktur.

Ve bu arada küçük bir hatırlatma

2011'den önce

TUSIAD

2011

Bir dönem verdikleri ilanlarla ülkede iktidarı biçimlendiren çevreler de bu kervana katılıp en azından şimdilik isimlerini değil ama logolarına ilişkin temel figürleri 2011'de aşağıdaki gibi değiştirmişlerdir. 2011'den önceki logoda sanayi bacadaki ağaç motifi ile hatta çevreye duyarlı sanayi simgeleniyordu. 2011'den sonra ise sanayi ve ağaç motifi ise tamamıyla ortadan kaldırıldı. Yakındır, “*sanayicileri*” kelimesi de kalkabilir. Bekleyip, göreceğiz...

Sermaye ve Dil

Christian Marazzi

İngilizce'den Güncel Sosyal Ortam

Sonuç ve Değerlendirme

“AB ülkelerinin kendi tarihsel ekonomik gelişme koşullarına uygun olan ve böylelikle anlam kazanan günümüz neoliberal sanayi politikası anlayışının uygulanmasından vazgeçilerek, yapısalcı sanayi politikası modeli oluşturulmalıdır. Sanayide uluslararası rekabet gücünün artırılması için yönlendirici planlama doğrultusunda, Doğu Asya ülkelerinde olduğu gibi uzun dönemli dinamik karşılaştırmalı üstünlükler esas alınmalıdır. Teşvikte seçicilik öne çıkarılmalı, izleme-değerlendirme mekanizmaları işletilmeli, teşvik edilen sektör, grup ya da faaliyetler güçlü bir denetim sürecine tâbi tutulmalıdır. Teşvik ve desteğe konu olacak stratejik sektör seçimlerinde emek, kaynak ve ölçek yoğun üretim yapısından ziyade bilim-teknoloji temelli ve farklılaştırılmış ürünlere yönelik sektörlerle öncelik verilmelidir.”

Oysa zaman, Türkiye'nin kendi ufkunu çizebilen, strateji oluşturabilen, dünya ekonomisinden ve dünyanın örgütlü baskısından neler gelebileceğini kestirmek, esnekliğe sahip olmak ve bir takım *kırmızı çizgilerini* çizebilmek, toplumun üretici ve yaratıcı güçlerini harekete geçirmek için mutlaka tüm dogmalardan (*iktisadi dogmalar da dâhil*) arınarak bir anlamda aklın seferberliği olan planlamayı yeniden düşünme zamanıdır.

“Planlama, bir ufka bakış, etraflı düşünme ve iş yapma tarzı olarak, 1980’lerden itibaren siyaset ve iktisat dünyasından silinirken bıraktığı boşluk, hemen görülüp algılanamamıştır.

Orta boy yarı sanayileşmiş ülkelere (yani bize) ya da ‘yükselen piyasa ekonomileri’ denilen bizim AGÜ’lere kalkınmaları veya en azından var olabilmeleri için (survival) kolektif düşüncelerini sağlayacak yeni bir model, araç tasarlanmamıştır; her şey o kutsal piyasa güçlerine, Adam Smith’in o ‘görünmez eli’ne bırakılmış görünüyor.

O görünmez el de, son zamanlarda bir yankesicinin eli gibi dünya piyasalarını hortumlayıp, bu paralarla trilyon dolarlık balonları patlamakla meşgul”

Planlama, eskimemiş, dişlileri fazla aşınmamış bir araç olarak pek çok **ulusal ekonomiye** hizmet etmiş (ve) onları bir tarih aşamasında yukarıya çıkarmış bir kaldıraç olarak, **hâlâ kendi aklının ürünü olan politikaları** olan ülkelere hizmet etmeyi sürdürmektedir.

O halde **biz de yapabiliriz!**. Yeniden deneyebiliriz. Hatta denemeliyiz de. Ama önce **bir detoks / arınma programına** şiddetle ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Farklı bir ifade ile bu birbirine atıf dahi yapılmayan belge, strateji, program yorgunluğundan kurtulmalıyız. Önümüzdeki on yılı, bunun için kullanmalıyız.

Detoks / Arınma Programı ve Yeniden İnşa Önerisi

Yıllar / İşler	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sağlıklı Envanter											
Input- Output											
Eğitimin İnşası											
Yeni Kurumsallaşma											
Strateji Yazımı											
5 Yıllık Sanayi Planı											

Bu detoks / arınma programının hayata geçirebilmek, bir meraklar dünyası, bir büyük malzeme hareketini yeniden yaratabilmek için, bu merakı yeniden toplumsallaştırabilmek için, *ülkemizde eğitim alanını her düzeyde yeniden inşa etmek* vazgeçilmez bir önceliktir.

Evet, ilk hareket noktası *eğitim* olmalıdır. Bakın yeri gelmişken, 2012 yılında üniversitelerimizde boş kalan temel bilim alanları kontenjanlarına bir göz atalım; *Matematik yüzde 51,2; Kimya yüzde 66,0; Fizik yüzde 76,0; Biyoloji yüzde 71,0.* Nasıl? Durum yeterince vahim değil mi? Ama umutsuz olmamak gerekiyor. Yukarıda da değinildiği gibi on koca yılımız var.

O halde yeri gelmişken ***Ha Joon Chang***'a kulak verelim; *“(...) iktisadi kalkınmada yararlı olan davranış özelliklerinin teşviki için; ideolojik telkinin, iktisadi kalkınmanın önünü açacak; politik önlemlerin ve istenilen kültürel değişimlerini hızlandıracak kurumsal değişikliklerin kombinasyonu gerekir. Bu karışımı elde etmek kolay değildir. Fakat bunu bir kere başardığınızda kültür normalde varsayılandan çok daha hızla değiştirilebilir.(..) Kültür değişmez değildir. İktisadi kalkınma, ideolojik ikna ve belirli davranış tarzlarını özendirmek için bunlara eşlik eden politikalar ve kurumlarla takviye edildiğinde değiştirilebilir”*

Artık Türkiye merkezli, ÷lke içinde iktisadi bütünleşmeyi sağlayan, daha eşit bölüşmeyi amaçlayan bir iktisadi büyüme perspektifi, çok daha kritik bir önem taşımaktadır.

Böyle bir perspektifin ana omurgası, kendilerini yenileme kabiliyeti olan, yüksek katma değerli sektör ve faaliyetler olmalıdır.

Kaybedeni seçmek ile sonuçlanan hatalara artık bir son verilmedir.

Ve artık **Juliet**'i görmeden (*sanayileşme*) **Romeo**'nun ruh hali (*büyüme hızı*) üzerine «arttı – azaldı - aynı kaldı» dan ibaret laf salatası yapmak da iktisatçılık olarak anlaşılmalıdır. (*)

Bitirirken dört cümle;

Asimetrik Gümrük Birliği Anlaşmasının geçerliliğini sınırlamalı / Sektör planlaması, ithal ikamesi ve selektif korumacılık yeniden tartışılmalı, ciddiye alınmalı / reel döviz kurları / ve mali kesimi (başta bankacılık kesimi) reel kesimin emrine koşmanın gerekleri, yeniden tanımlanmalı ve yerine getirilmelidir.

(*): Romeo – Juliet benzetmesini eksik not almışım.
Kaynağı hangi hocamdır henüz bilemiyorum.

Verona, 2004

OLMASAYDIN

Sabrınız için teşekkürler...